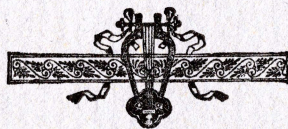


ЯК ГРАТИ НА МАНДОЛІНІ

КОРОТКІ ВКАЗІВКИ

ПОДАВ

О. ЮЛІАН МАНЬКО ЧСВВ.



НАКЛАДОМ М. Т. М. У ЛЬВОВІ

ПЕЧАТНЯ ОО. ВАСИЛІАН У ЖОВКВІ

1926

ЯК ГРАТИ НА МАНДОЛІНІ

КОРОТКІ ВКАЗІВКИ

ПО ДА В

О. ЮЛІЯН МАНЬКО ЧСВВ.



НАКЛАДОМ М. Т. М. У ЛЬВОВІ

ПЕЧАТНЯ ОО. ВАСИЛІАН У ЖОВКВІ

1926

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТЬ

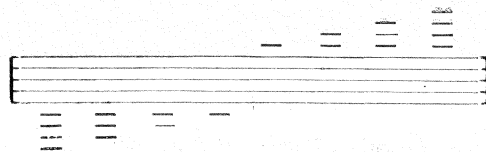
Коротка теорія музики

§ 1. Музика це гарна штука, звуками виразити красу і тим зворушити, звеселити людські почування.

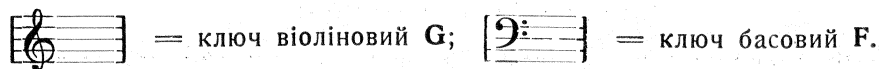
Звуки повстають наслідком рівномірного дрюгання якогось тіла, пр. струни. Маємо сім головних звуків або тонів: *C, D, E, F, G, A, H*. Восьмий звук є повторенням першого, або є його октавою. Він дає початок для нового ряду головних звуків, н. пр. *C, D, E, F, G, A, H, c, d, e, f, g, a, h*, і т. д. В повисшім ряді *c*, є октавою для *C*, *d* є октавою для *D*, і т. д.

Ряд вісьмох звуків зветься гамою або скалею. В скалі перший звук зовесь основним тоном, або *prim-ою*, другий з огляду на основний тон, зовесь *secund-ою*, третій, — *terti-єю*, четвертий — *quart-ою*, пятий — *quinto-ю*, шестий — *sext-ою*, семий — *septim-ою*, восьмий — *octav-ою*.

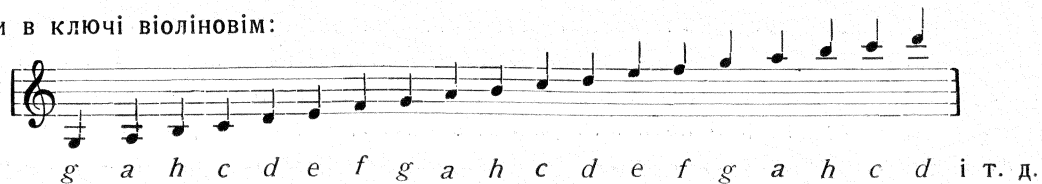
§ 2. Музичні звуки виражаємо в писмі значками, які звуться нотами. Ноти пишемо на п'яťох, рівнобіжних лініях. На тих п'яťох лініях і між лініями не можемо виразити всіх звуків, тому уживаємо ще т. зв. помічних ліній: для низших тонів — підписаних, для висших — надписаних. Нпр.:



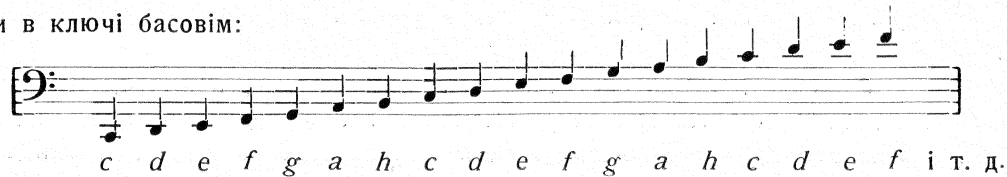
§ 3. На початку ліній стоїть ключ, ц. є. значок, від якого ноти беруть свою назву. Найчастіше уживаємо двох ключів: віолінового і басового. Віоліновий зветься *G*, басовий *F*.



Ноти в ключі віоліновім:



Ноти в ключі басовім:



§ 4. Ноти мають форму еліпси, порожньої або повної: , ; до них додаємо чертинки з гори або з долини:    ; до чертинок хоруговки: , ; усі ті форми нот вказують на час, як довго належить їх грати.

Найдовша є ціла нота: ;

Половину коротіша від цілої ноти є півнота: ;

» » » півноти є чвертьнота: ;

» » » чвертьноти є вісімка: ;

» » » вісімки є шіснайцятка: ;

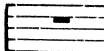
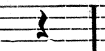
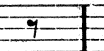
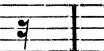
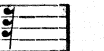
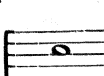
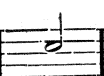
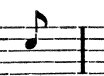
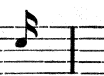
» » » шіснайцятки є трийцятьдвійка: ;

» » » трийцятьдвійки є шістьдесятьчвірка: ;

Дві або більше вісімок, шіснайцяток можемо лучити поперечними чертинками, н. пр.:
  = ;    =  і т. д.

§ 5. Точка по ноті продовжає ту ноту о половину її вартости; нпр. $\circ = \circ + \text{half note}$;
 $\text{half note} = \text{half note} + \text{quarter note}$; $\text{quarter note} = \text{quarter note} + \text{eighth note}$; $\text{eighth note} = \text{eighth note} + \text{sixteenth note}$ і т. д.

§ 6. Павза, це значок мовчанки інструменту. Ділимо їх так, як ноти:

	Ціла павза	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{16}$	$\frac{1}{32}$
Павза:						
рівняється						
ноті:						

§ 7. Всякий музичний твір ділиться (на лініях) прямовісними чертинками на рівні частини які звуться тактами. Такт зазначається на початку музичного твору зараз по ключі. Коли зайде потреба, то і в середині твору змінюється його. Пишеться його в виді дроба, якого чисельник вказує скільки ударів в однім такті, а знаменник означає ноту, яку маємо заграти на оден удар. Нпр.: $\frac{3}{4}$: чисельник 3 вказує, що кождий такт має мати три удари — а знаменник 4 означає, що на оден удар маємо заграти одну чверть-ноту.

Найважніші такти є слідуочі:

$\frac{2}{2}$ = два удари, на удар одна пів-нота. Його пишеться буквою C і перечеркується.

Він носить назву »alla breve«.

$\frac{2}{4}$ = два удари — на удар — одна чверть-нота.

$\frac{2}{8}$ = два удари — на удар — вісімка.

$\frac{3}{2}$ = три удари — на удар — півнота.

$\frac{3}{4}$ = три удари — на удар — чверть-нота.

$\frac{3}{8}$ = три удари — на удар — вісімка.

Коли зложимо два, три, чотири такти разом, дістанемо такти *зложені*:

$$\frac{2}{4} + \frac{2}{4} = \frac{4}{4} \text{ Його пишемо буквою } \text{C}.$$

$$\frac{3}{4} + \frac{3}{4} = \frac{6}{4}$$

$$\frac{3}{8} + \frac{3}{8} = \frac{6}{8}$$

$$\frac{3}{4} + \frac{3}{4} + \frac{3}{4} + \frac{3}{4} = \frac{12}{4} \text{ і т. д.}$$

§ 8. Віддалення між природними звуками: *c, d, e, f, g, a, h, c*, не є всюди однакові. Звуки між: *c—d, d—e, f—g, g—a, a—h* є віддалені від себе о цілий тон. Їх можемо поділити на два пів-тони.

Звуки між *e—f*, і *h—c*, є віддалені від себе тільки о пів тону. Їх не можемо поділити.

Коли поділимо цілі тони, дістанемо нові звуки так звані *посередні звуки* — *півтони*. А ділимо їх в цей спосіб, що, або підвисшаємо перший звук о пів тону, або знижаємо другий звук о пів тону. Нпр.: між звуками *c—d* є цілий тон; його поділимо в цей спосіб, що, або підвисшемо *c* о пів тону, або знижимо *d* о півтону. А підвисшаємо звук о півтону при помочі значка $\sharp$, що зветься хрестиком. Нота з хрестиком дістає окінчення *is*; нпр.: *c = cis, d = dis, e = eis, f = fis, g = gis, a = ais, h = his*.

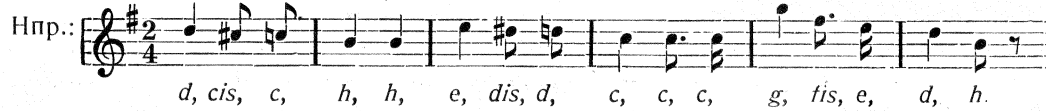
Знижаємо звук о півтону при помочі значка $\flat$, що зветься *бемолом*. Нота з бемолом дістає окінчення *es*, або *s*; нпр.: *c = ces, d = des, e = es, f = fes, g = ges, a = as, h* дістає назву *b*.

Значок $\times$. т. зв. подвійний хрестик підвисшає ноту о цілий тон — а нота дістає окінчення *isis*; нпр.: *c = cisis, d = disis*. і т. д.

Подвійний бемоль $\flat\flat$ обнижає ноту о цілий тон — а нота дістає окінчення *eses*; нпр.: *d = deses, g = geses* і т. д. Хрестики і бемоли діляться на постійні і принагідні. Постійні

зазначаємо на початку твору і вони підвисшають, згідно знижують дану ноту через цілий твір аж до відкликання. Принагідні знов хрестики і бемоли пишемо в середині твору і вони відносяться лише до одного такту. Часом і в тім самім такті їх відкликується.

А відкликується їх значком ♮, що зветься касівником.



§ 9. Всякий музичний твір можемо грати в ріжнім темпі, с. є. скорше, або поволійше. Як його грати, на це вказують, міжнародно прийняті, італійські вирази, які пишеться на початку кожного музичного твору.

Найважніші є:

Largo = дуже поволи

Adagio = поволи

Andante = ходом

Moderato = умірковано

Allegro = скоро

Allegretto = трохи поволійше, як Allegro

Presto = дуже скоро

Vivace = живо

Для ближшого означення темпа, додаєсь часто ще отсі прислівники:

un poco = трохи

un poco più = трохи більше

poco a poco = щораз а щораз.

meno = менше

assai = дуже

non troppo = не заборгато

Скорість темпа збільшують слова: *accelerando*, *stringendo*. Поворот до давного темпа значиться словами: *a tempo*, *tempo primo*. *Ad libitum* значить — довільно.

§ 10. Всякий музичний твір можемо грати сильніше або тихше. Як його грати, се вказують т. зв. динамічні знаки, які пишемо під лініями.

Найважнійші є:

<i>p</i> = piano	значить —	тихо
<i>pp</i> = pianissimo	»	дуже тихо
<i>f</i> = forte	»	сильно
<i>ff</i> = fortissimo	»	дуже сильно
<i>mf</i> = mezzoforte	»	уміровано
<i>sfr</i> = sforzando	»	сильно ударити
 <i>crescendo</i>	»	щораз сильніше
 <i>decrescendo</i>	»	щораз тихше
<i>diminuendo</i>	»	»
<i>dolce</i>	»	солодко
<i>maestoso</i>	»	маєстатично
<i>mesto</i>	»	сумно
<i>marcato</i>	»	з притиском
<i>religioso</i>	»	набожно
<i>scherzando</i>	»	жартобливо і т. д.

§ 11. Крім висше наведених виразів, маємо ще різні, музичні знаки. Ось вони:

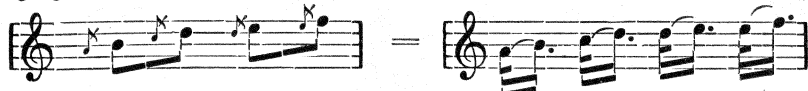
а)  = вяже ті ноти разом.

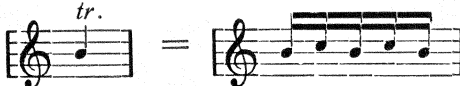
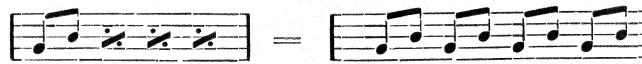
б)  = ті ноти належить коротко вдарити.

Як грати на мандоліні

в)  = т. зв. корона, фермата. Вона продовжає довільно ноту.

г)  = трійолька; ті три вісімки йдуть на один удар.

д) 

д)  ж) 

е)  з) 

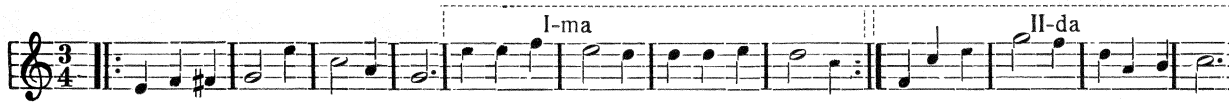
 е) 

и) 

і) Коли маємо повторити 8, 10, 20 — і більше тактів, тоді ту часть, яку маємо повторити, означаємо на початку і кінці точками. Нпр.:



к) Коло знаку повторення часто находимо на горі знаки I-ma, II-da (prima volta = перший раз; secunda volta = другий раз), а то значить, що якусь часть музичного твору граємо перший до знаку повторення, а повторюючи другий раз, опускаємо ті такти, над якими є назначена I-ma, і перескакуємо до тактів, над якими є назначена II-da Нпр.:



л) Коли на кінці якогось твору стоїть знак *D. C.* (da capo = від початку) тоді той твір повтаряємо з початку.

м) Як на кінці якогось твору стоїть вираз: *Fine* (кінець), тоді тут твір кінчиться.

н) Як вираз: *Fine*, стоїть в середині твору, а на кінці: *D. C. al Fine* (da capo al Fine від початку до кінця) тоді граємо твір наперед до кінця а потім повтаряємо його з початку і граємо його до того місця, де стоїть вираз: *Fine*.

о) Коли знайдемо в творі значок: S , а на кінці того твору вирази *D. S. al Fine* (dal segno al Fine = від знаку до кінця) тоді повтаряємо цей твір не з початку, але від місця, де стоїть значок S .



II. ПРАКТИЧНА ЧАСТЬ

1. Як грати на мандоліні

Мандоліна, це струновий інструмент, що складається з відгомінного кадовба, шийки з порогамі і переділками, машинки до натягування струн і з чотирох подвійних струн. Струни числимо від лівої руки с. є. від найгрубшої струни: 1. *g* 2. *d*. 3. *a*. 4. *e*.

Струни вправляємо в дрогання перцем т. з. плектроном. В лівій руці тримаємо мандоліну так, що шийка спочиває на долони між грубим а вказуючим пальцем а пальцями: вказуючим, середнім, перстеновим і малим притискаємо струни у відповідних переділках. Щоби звук був чистим, треба пальцем притискати струну не по середині переділки, але під самим порогом. В трох пальцях правої руки: в грубім, вказуючім і середнім, тримаємо перце і удаємо по струнах. Важна річ при грі на мандоліні є, щоб удари перцем по струнах послідували в як найскоршім темпі с. є. права рука з перцем повинна дрожати так, щоб на секунду дала 10 і більше дрогань. Отже нпр. граючи цілу ноту на чотири удари в повільнім темпі, рука повинна дати около 40 дрогань.

2. Плян грифу



1. 1. 1.		2. 2. 2.		3. 3. 3.		4. 4. 4.		5. 5. 5.		6. 6. 6.		7. 7. 7.		8. 8. 8.		9. 9. 9.		10. 10. 10.		11. 11. 11.		12. 12. 12.		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	
dis	c	f	his	g	g	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	
g	a	his, b	c	d	e	f	g	a	b	c	d	e	f	g	a	b	c	d	e	f	g	a	b	c
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	1.	2.	3.	4.
g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g
dis	c	f	his	g	g	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a	dis	a
g	a	his, b	c	d	e	f	g	a	b	c	d	e	f	g	a	b	c	d	e	f	g	a	b	c

3. Як строїти мандоліну

Мандоліну строїмо в цей спосіб, що притискаємо струну *g* на 7. порозі і після того звуку строїмо струну *d*; опісля притискаємо струну *d* на 7. порозі і після того звуку строїмо струну *a*; накінець притискаємо струну *a* на 7. порозі і після цього звуку строїмо струну *e*. Розумієсь, першу струну *g* настроїмо собі після камертону або довільно.

Можна також строїти від струни *e*, октавами в долину. І так: Притискаємо струну *e*, на 5. порозі і від цього звуку о октаву низше строїмо струну *a*; опісля притискаємо струну *a* на 5. порозі і від цього звуку о октаву низше строїмо струну *d*; накінець притискаємо струну *d* на 5. порозі і від цього звуку о октаву низше строїмо струну *g*.

4. Пальцювання

Важна річ при грі на мандоліні, щоб струни притискати чотирма пальцями лівої руки: вказуючим, середнім, перстеним і малим. Бо буває часто, що початкуючий мандолініст при звичається притискати лише двома або трома пальцями, а це не правильна гра і такий ніколи не буде добре грати на мандоліні.

Рівнож, о скільки можливе, належить вистерігатися брати чисті струни, нпр. місто чистої струни *e* треба радше притиснути сему переділці струни *a*; замість чистої струни *a*, належить притиснути сему переділці струни *d*; місто чистої струни *d*, притиснути сему поріг струни *g*.

Котрим пальцем, на котрій переділці притискати струни, це подає понизший рисунок. Лінії прямовісні — це струни; лінії поперечні — це пороги; римські числа, це

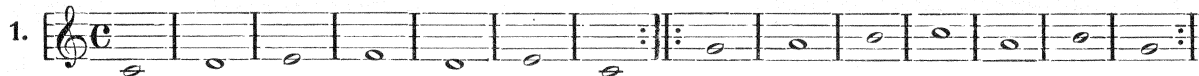
числа переділок; арабські числа, це пальці лівої руки: 1. вказуючий, 2. середний, 3. перстень, 4. малий.

<i>g</i>	<i>d</i>	<i>a</i>	<i>e</i>	
1	1	1	1	I
1	1	1	1	II
2	2	2	2	III
2	2	2	2	IV
3	3	3	3	V
3	3	3	3	VI
4	4	4	4	VII

5. Вправи

А) Вправи на одну мандоліну

Andante



Числи: 1, 2, 3, 4. 1, 2, 3, 4. і т. д.

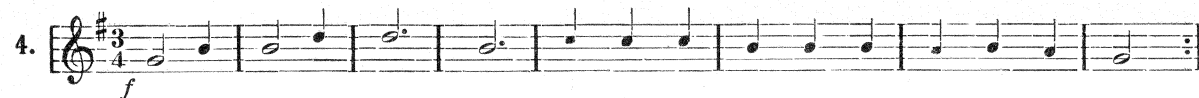
Andante



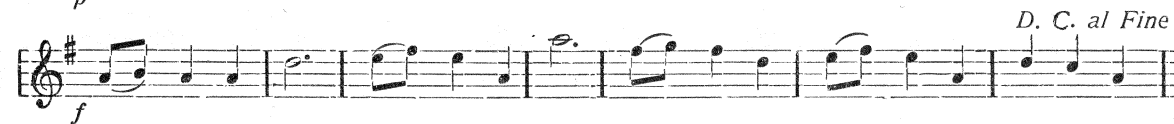
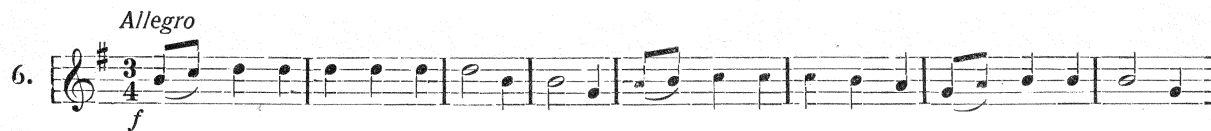
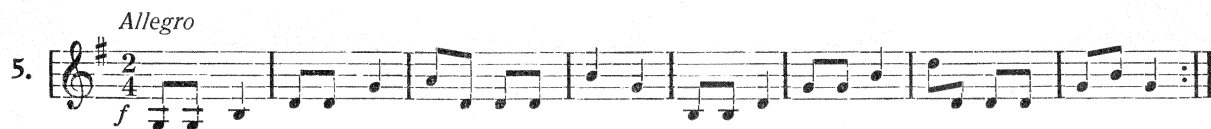
Andante



Moderato



Числи: 1, 2, 3. 1, 2, 3.

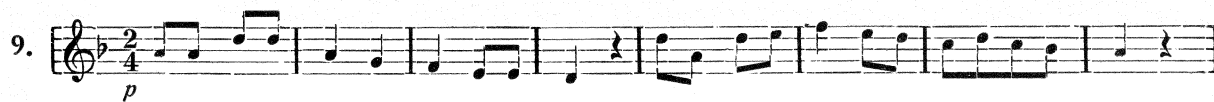
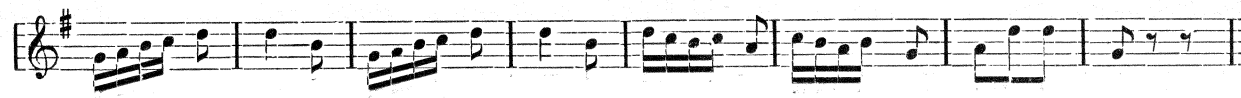
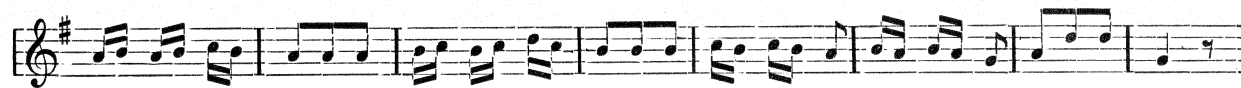
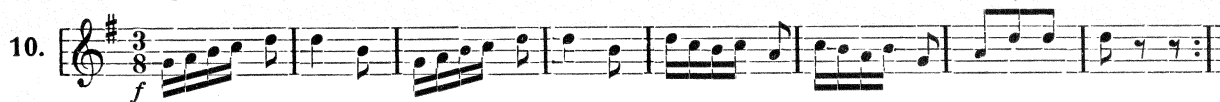


7. *Allegretto*

p
Числи: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

8. *Allegro* *ritard.* *a tempo* *Fine*

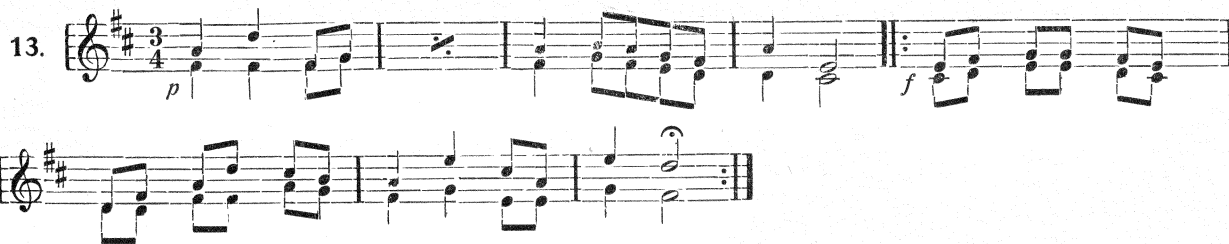
f
p
f
D. C. al Fine

Andante*Allegretto*

Б) Вправи на дві мандоліни

Adagio*Andante*

Moderato

13. 

Moderato

14. 

Moderato

15. *mf*

f

Adagio

16.



В) Вправи на дві мандоліни з гітарою*

17. *Allegro*

Манд. I.
Манд. II.
Гітара

The musical score for exercise 17 is written for two mandolins (Mанд. I. and Mанд. II.) and a guitar (Гітара). The tempo is marked *Allegro*. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 2/4. The guitar part includes chord markings: G, G₇, and C. The mandolin parts feature various rhythmic patterns and chords.

* В нотах на гітару, великі букви — це дурові акорди; малі — це мольові; букви зі сімками — це септимові акорди.

First system of music. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music consists of eighth and sixteenth notes. Chord symbols G and G7 are written above the bottom staff.

18. *Allegro*

Манд. I.
Манд. II.

Гітара

Second system of music. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music consists of eighth and sixteenth notes. Chord symbols D, A, and D are written above the bottom staff. The tempo marking *Allegro* is above the first staff. The instrument labels are to the left of the staves.

Third system of music. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef with a key signature of one sharp (F#). The music consists of eighth and sixteenth notes. Chord symbols A and D are written above the bottom staff. The first and second endings are marked with Roman numerals I and II.

Vivo

Манд. I.
Манд. II.

19.

Гітара

f

p

f

C C₇ C₇ C₇ C C G₇ G₇ G₇ G

G C C G₇ G₇ G₇ G C C C₇ C G G

C G₇ G₇ C C₇ G C₇ C C₇ C G C

Allegro

Манд. I.
Манд. II.

20.

Гітара

Fine

D. C. al Fine

21.

Andante

Манд. I.
Манд. II.

p

Гітара

Piu vivo

f

ff

G G₇ G₇ G G G₇ G₇ G

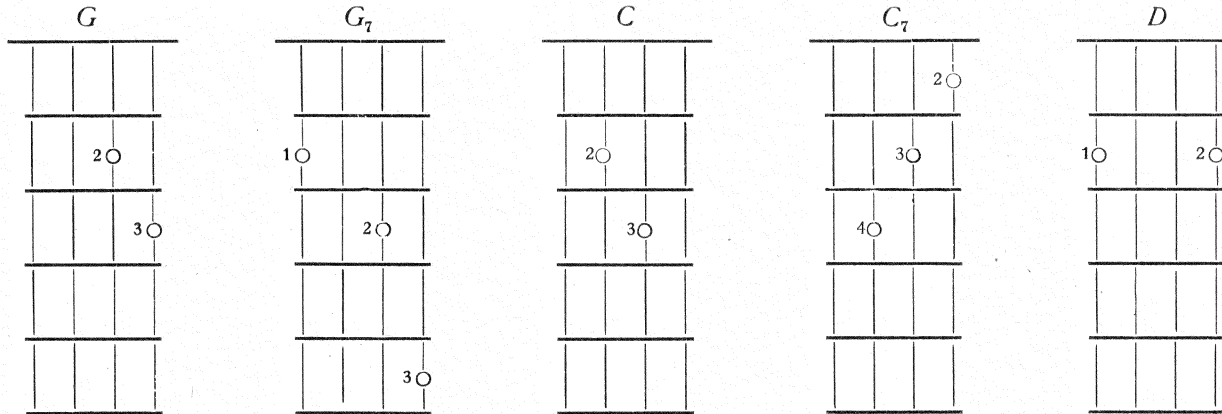
a a G G G₇ G₇ G G₇

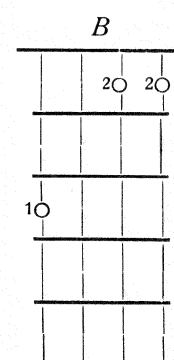
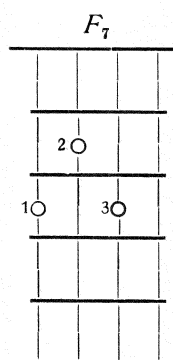
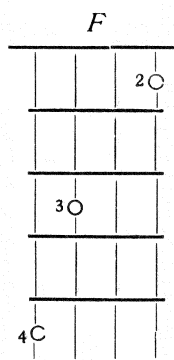
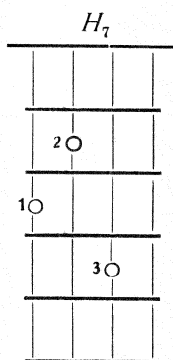
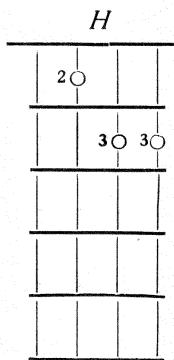
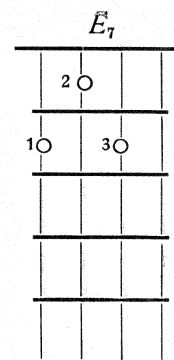
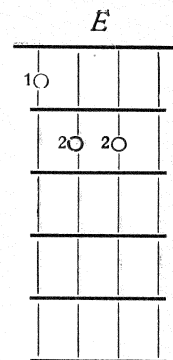
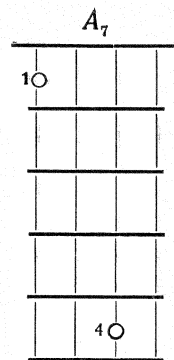
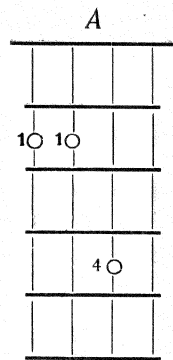
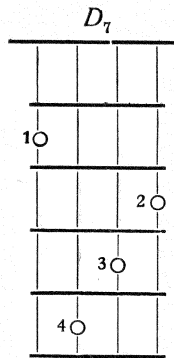
G ff G G₇ G₇ G a G G₇ G

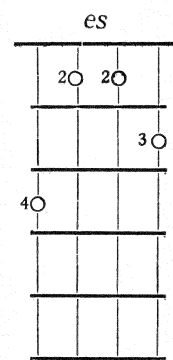
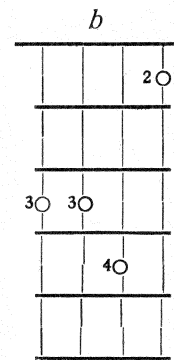
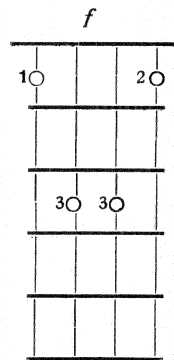
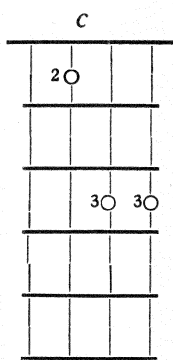
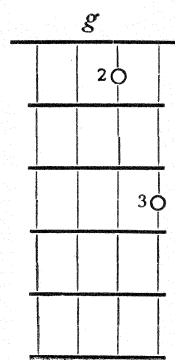
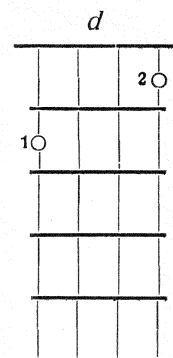
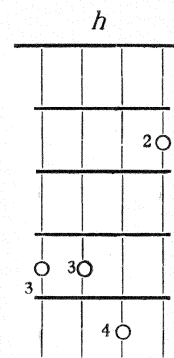
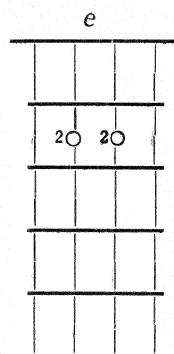
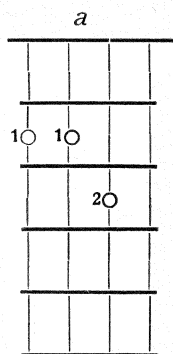
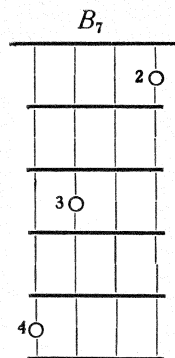
ДОДАТОК

Показчик акордів на мандоліні.

Лінії прямовісні, — це струни, лінії поперечні — це пороги; букви великі — це дурові акорди; букви малі, це мольові акорди; букви зі сімками (C_7) це септімові акорди; точки, це місця, де треба притиснути струну, числа коло точок, це пальці лівої руки: 1. грубий, 2. вказуючий, 3. середний, 4. перстеновий.







ЗМІСТ

I.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТЬ

Коротка теорія музики	3
---------------------------------	---

II.

ПРАКТИЧНА ЧАСТЬ

1. Як грати на мандоліні	12
2. Плян грифу	13
3. Як строїти мандоліну	14
4. Пальцювання	14
5. Вправи	16
А) Вправи на одну мандоліну	16
Б) Вправи на дві мандоліни	20
В) Вправи на дві мандоліни з гітарою	24

ДОДАТОК

Показчик акордів на мандоліні	29
---	----

